

Lələ təpəsi - Cəbrayıl açılan qapı

2016-cı ilin aprel döyüşləri zamanı döyüşçülərimizin Cəbrayıl rayonu ərazisindəki strateji əhəmiyyətə malik Lələ təpəsi yüksəkliyini düşmənlərdən geri qaytarması ilə rayonumuzun yeganə kəndi kimi neytral ərazi kimi nəzarətdə saxladığımız Cocuq Mərcanlı kəndinə gediş-gəliş təhlükəsi demək olar ki, aradan qaldırıldı. Akademiyadakı iş yoldaşlarımız məndən həmin əraziyə getmək niyyətimə eşidəndə, rahat oldular, hətta "çalış getmə, qorxulu səfərdi" deyərək canyandıranlar da oldu.

Mən isə israrla qorxmadığımı bildirdim, necə deyərlər, Cəfər Cabbarlı demişkən, "ölüm nədir ki, onun xofu ilə-hökmü ilə xalqa həqirətə eyləyim təzim". Əslində, o şey insana qorxulu kabus təsiri bağışlayır ki, onun mahiyyətindən xəbərsiz olursan. Ölüm də heç kəsə bu dünyada var ola-ola qədib-qayıtmış olduğu (tanıdığı, gördüyü, bildiyi) adı qapılardan deyil. Ölüm elə bir qapıdır ki, o qapının ağzından içəri girənlər bir də sağ geri qayıtmır. Bu səbəbdən də ölüm insanlar üçün həmişə dəhşət, qorxu hissi yaradır. Həm də ona görə ki, ölümün sirri, mahiyyətinin nədən ibarət olduğu, bir sözlə, ölümün fəlsəfəsi hər adama agah olmur. Bax budur ölümü insanların gözündə-nəzərində, düşüncəsində vahiməli edən... Mən isə bir fərd olaraq - keçmiş döyüşçü kimi birbaşa ölümün içindən keçib gəlmiş adamam. "Dəyirmanın gözündən ölü salsan, sağ çıxan adam" da heç ölümdən qorxarmı?! Bir də ki, mən ölümün fəlsəfəsini lap çoxdan anlamışam. Deyəsən, "Ele-giyadan doğulan şəhadətnamələr" adlı silsilə yazılarımın birində də bu məsələyə azacıq da olsa toxunmuşam. Üstəlik, "Yas mərasimləri" mövzusunda tədqiqatımda da bu məsələnin mahiyyətinə nüfuz etmişəm. Bu kimi səbəblərdən də ölüm mənim üçün nəinki qorxulu kabus simasını çoxdan itirib, ölümü qarşılaya bilmək mənə evində adi bir qonağı qarşılamaq dərəcə-sində adi görünəndir. Ölümün yenilməsi həddi olan şəhidlik isə hər bir kəs üçün şərəflə qarşılanmalıdır. Şəhidlik ölümün gözünün içindən üstlə yeriyib keçmək, ölümə meydan oxumaq və ölümə qələbə çalib Xızır peyğəmbər kimi ölümsüzlüyə qovuşmaq hünəridir. Hələ 1993-cü ildə döyüşçü kimi qəflətən ermənilərin əlinə əsir düşəndə də, orada ölümdən qırınıb-çəkinmədim, qəddar düşmənlərimlə heç bir ölüm qorxusu yaşamadan mərdi-mərdənə davrandım, məni gözləyəcək işgəncəli ölümün yolunu təbiiliklə qarşılamağa daxili dünyamı səfərbər etdim. Lakin gözlənilməz təsadüf nəticəsində əlimə düşən firsətdən də ağıllı şəkildə yararlandım və iki gecə-düzdüz gizlin yollarla gəlib azadlığa qovuşdum. Ölümün ağzından salamat çıxdım və o vaxt bədhətən andən dilimdən qoparılan aşığıdakı misralar həm də əbədlilik yaddaşıma həkk olundu:

*Bu gidi dünyanın canlı şahidi
Şəhid gedər hax dünyaya haqq üçün.
Mən isə şəhidlik pəncərəsindən
Boylanıb dünyanı gördüm böhtanda.
Bir Zümrüd qışunun qanaqlarında
Şəhidlikdən şəhidliyə yol aşdım,*

*Şahid gəldim: bax dünyaya haqq üçün.
Mən diri şəhidəm, ölümü görüb
Ölümün içindən gəlmişəm, qağa.
Mən şəhid şahidəm, haqq üçün ölüb,
Nahaqqı əlimlə torpağa gömüb,
Haqqı diriltmək üçün qalxdım ayağa.
Şahid şahid yurdum Azərbaycana
Haqqını qaytarıb gətirmə cana!*

Aprel döyüşləri zamanı mən Elgiz Əkbərin apardığı "Günəbaxan" verilişinin qonağı idim. Birbaşa efirə yayımlanan proqramda ordumuzun rəşadətindən də qürur hissələ söz açdıq. Mən onda efir vasitəsilə bildirdim ki, əsgərlərimizin bu fədakarlıqları düşmənlərimizə birbaşa bəri başdan qandırılan qələbə mesajımızın başlanğıcıdır. Bax mən onda həm də təzəcə yağılardan azad edilmiş Cəbrayıl torpağındakı Lələ təpəsinə də işarə etdim. Çünki Lələ təpəsi strateji mövqə baxımdan Cəbrayıl açılan qapını xatırladır. Belə ki, uzun illər rayonumuzun neytral zonada qalmış yeganə yaşayış məntəqəsi olan Cocuq Mərcanlı kəndini Lələ təpəsindən düşmənlər daim hədəf altında saxlamışdılar. İndi isə artıq rayonumuzun bu kəndi tam döyüşçülərimizin nəzarətinə keçmişdi və yaxın gələcəkdə dövlətimizin burada əhalimizin məskunlaşması ilə bağlı tədbirlər görəcəyi də məlum məsələ idi. Deməli, bu aprel döyüşləri həqiqətən də gələcəkdə çalınacaq şanlı qələbəmiz üçün düşmənlərimizə bir abırlı-başlı mesaj demək idi. Elə Lələ təpəsindən Cəbrayıl torpağına açılmış qapının hesabına da biz

Cocuq Mərcanlı kəndinə qorxu-hürküsüz girdik. Həm də öz doğduğumuz Cəbrayıl torpağının bir parçası kimi illərdir həsrətində olduğumuz yurducağa acı dəfəydi ki, qədəm basırdıq. Qorxmadıq ki, düşmənin qurmuş olduğu ölüm tələsinə - minaya - zədə düşüb məhv ola bilərik, çünki ölsək doğma torpaqda rahat öləcəydik deyərək düşünüb-xəyallanırdıq.

Kəndin şimal-şərq tərəfində gözümlə sataşan bir abadan evə nəzərən "Bir gül ilə bahar olmaz" deyimimizə əks olaraq "Bir gül ilə də bahar olarmış" qənaətinə gəldim. Belə ki, 23 ildir ki, doğma dədə-baba yurdunu tərk etməmək həm də ata ocağını kor qoymamaq demək idi. 26 hektar tut bağı olmuşdu bu kəndin. Üstəlik kəndin ölüs sahəsində kənd təsərrüfatı sahələrini - heyvandarlığı, əkinçiliyi və s. yaşatmaq özü də cəbhəyanı bölgədə bir başqa cür əmək cəbhəsi açmaq anlamına gəlirdi. Və bu bir ailənin təmsalında sanki bir gül açmışdı və bu gülün rəyihəsi xarabəyə çevrilmiş kəndin mənzərəsinə dəyişdirməyə - cənnətməkənlə gülşən bağçasına döndərməyə istiqamətlənmiş fədakarlıq idi. Ev sahibi Oqtay Həziyev və ailə üzvləri ilə görüşükdən sonra Oqtayın

II yazı

maşınına öyləşib Cocuq Mərcanlı kəndinin tükürpədicisi xarabalıqları ilə hərəkət edirik. Hərbi hissə komandirinə mənim gəlişim haqqında məlumat verilir ki, rayon qəzetinin baş redaktoru gəlib. Kəndi gəzib-hərlənmək və reportaj hazırlamaq fikrindədir. Komandirdən razılıq alındıqdan sonra guya kəndarası yollarla maşınımız irəliləyir. Ona görə "guya" deyirəm ki, əslində çox vaxt yerlə bir edilmiş evlərin xarabalıqları üstündən də keçib-gəldik. Kəndarası yollara gəlincə isə artıq 24 ildir ki, gediş-gəlişi olmayan maşın yollarını nəinki ot, həmçinin kol-kos da basmışdı, belə demək mümkünsə, heç yoldan nişanə-ələmət də qalmamışdı. Kəndin sakinləri olmuş yol yoldaşlarımız Xanlar müəllim, Məhəmməd Misirov kəndin İranla həmsərhəd olan cənub tərəfinə işarə ilə "bura şamdır", deyib danışdıqda, mən ətrafı gözdən keçirib, "hansı şam ağacı, hansı şam ağaclarından, hansı şamlıqdan söhbət açırsınız", -deyə soruşdum. Məlum oldu ki, Cocuq Mərcanlı camaatının yerli danışığında buranın ölüs sahəsinə şam, şamlıq deyirmişlər. Düzü, mən Qubadlıda Yazı düzü, Dağtumasda Gəyən düzü, Füzulidə Haramı düzü və bunlara müvafiq də yazı, haramı, gəyən sözlərini eşitmişdim, amma ölüs sahəsi - çöllük mənasında şam, ya şamlıq ifadəsini indi

kənd bu dərəcədə yerlə-yeksan edilib vitanəliyə çevrilmişdi.

Bir də yuxarıda adları çəkilən kənd sakinlərindən birinin - Kazım Cocuqovun soyadı diqqətimi özünə çəkdi. Necə? Cocuqov? - deyə özlüyümdə duruxdum. Axı bu, kəndin adının qabağına artırılmış "Cocuq" epitet - ifadəsi ilə eynilik təşkil edirdi: Cocuq Mərcanlı kəndi. Böyük Mərcanlı ilə Cocuq Mərcanlı kəndləri arasında Mehdi və Çaxırlı kəndləri qərar tutsa da, bu kəndin adamları eyni tayfaya-tirəyə mənsub adamlar olmalı idi. Cocuq sözü türkçə uşaq mənasını versə də, elə həmdə "kiçik" mənasını da özündə daşıyan ifadədir: filankəsin cocuğu-uşağı, kiçiyi kimi anlaşılmaqla cocuq-uşaq öz atasının yanında həm də mahiyyətə onun kiçiyi sayılır.

Deyilənə görə, bir vaxtlar Böyük Mərcanlı kəndindən ailə qurub, ata-anasından fərdi təsərrüfat kimi ayrılan bir uşaq (ata-ana gözündə övlad hansı yaşında olmasına baxmayaraq, uşaq (cocuq) kimi təsəvvür olunub-adlandırılır) gəlib həmdən bu Cocuq Mərcanlı deyilən ərazidə məskən salır. Elə o çağdan da kənd Böyük Mərcanlı camaatı tərəfindən "cocuğun (uşağın) kəndi" kimi tanınır və nəticədə burada artıb-çoxalan ailələr hesabına yaranan kəndə də Cocuq epiteti artırılmaqla sonradan qeydiyyatla alınanda rəsmi olaraq "Cocuq Mərcanlı" kimi sənədləşdirilir. Çox güman ki, hazırda kənddəki Cocuqov soyadı daşıyan nəslin ulu babası da həmin "cocuq" ləqəbi ilə el arasında adı tanınb-hallandırılmış adamın törəmə-tayfalarıdır.

Maşını kəndin ortasında saxlayıb, hələ qarı tamam əriyib qurtarmamış kəndarası yollarla xeyli də piyada hərəkət etdik. Xanlar müəllimə gizləncə göz qoydum. Yerləşini-duruşunu ondan xəbərsiz izlədim. Görkəmcə canlı-cüssəli adam olan Xanlar müəllim özündən ixtiyarsız olaraq doğma kəndinin bu vahiməli görünüşündən, acınacaqlı halından sanki özü də yazıqlaşmış, ağır bir görkəmdə məlul-müskül dayanıb durmuşdu. Gördüyü dəhşətli mənzərənin təsirindən ağırlaşmış ayaqlarını da zorla çəkib aparır, ləng addımlarla hərəkət edirdi. Baxışlarına bəng qüssə-kədər çökmüşdü. Mən nə qədər onu dindirib-danışdırmağa cəhd etsəm də, elə bil heç qabaqki adam deyildi, sözə güclə, nəfəsi tənqimmiş kimi ağır-ağır cavab verirdi.

Kəndin məktəb binasının yerləşdiyi yerə çatanda isə onun ürəyindən keçirdiklərini bəlkə də qələm yazmaqda acizlik çəkər. Bir tərəfdən qayğısız uşaqlıq, məktəbli illərinin vətəni olmuş xarabaxanaya döndərilmiş məktəb binası, bir tərəfdən isə məktəbə lap yaxın olan doğulub dünyaya göz açdığı qayğısız uşaqlığın beşiyi olmuş evlərinin divarında özünə açıq-aydın şəkildə yer eləmiş topdan açılan mərmənin açdığı yekə dəyirmi oyuk bu ağır zülmü çəkməyə adamlardan tab istəyirdi.

Aşığı, işin ağlaram,

Yazın-qışın ağlaram,

Fələyin zülüm işin ağlaram.

Oqtayın 80 yaşlı ağbirçək anası Minarə xalanın doluxsuna-doluxsuna bütöv şəkildə deməyə dili gəlmədiyi bu el bayatısının sözləri sanki indiki durumda Xanlar Zeynalovun boyuna-əhvalına biçilmişdi. Əsgərlərimizin içində yerləşdiklərini güman etdiklərindən, məktəb binasını hədəf götürmüş düşmən mərmisi məktəbdən yan ötüb onların evlərinə düşmüşdü. Xanlar müəllim həyat yoldaşı Nubar xanımla məcburi köçkünlükdən sonra ailə qurmuş olduqlarından, Nubar xanıma da, belə demək mümkünsə, ər evinə ilk dəfə idi ki, indi ayaq açırdı. Amma nə "ər evi", nə "ayaq açmaq"... Hansı şəraitdə, hansı vəziyyətdə, məlum idi... Bu səhnənin özü də dərək edən üçün bir tükürpədicisi, cana üşütmə gətirən real acı həyat səhnəsi idi; bu, aktyorların kinoda, tamaşada oynadığı yarıfəsanəvi bir görüntü yox, bəli, acı həyat reallığı idi.

(Davamı 14-cü səhifədə)

(Əvvəli 13-cü səhifədə)

Mənim təkidlə onlar üçün doğma olan xarabası qalmış bu evin həyət-bacasında birgə şəkillərini çəkdim. Allah, necə götürürsən bu amansız işləri... Ər evinə ilk dəfə gəlinlik paltarında mübarək qədəmlərini basmalı ikən, indiki anda oğlu əsgərlikdə, qızı ərğənlik yaşına çatmış bir ana kimi Ər evinin xarabalığını görürdü Nubar xanım. Mən uçurulub-dağıdılmış bu evin içərisinə mina basdırılmasından və s. ehtiyat etmədən, birbaşa içəri hissəyə keçdim, ot-aqların yerlərini gözdüm, hətta evlərinin birində bu 23-24 il ərzində hardansa düşmüş nar tumundan bitib əmələ gəlmiş qollu-budaqlı nar ağacı da bitmişdi. Mən bu dəfə də israrla Xanlar müəllimlə Nubar xanıma təkildə etdim ki, evin həyət hissəsindən içəri tərəfinə girsinlər. "Nubar xanım, sən indi xarabalığına girdiyin bu evə qaçqınlıq-köçkünlük müsibəti görməseydik, ilk dəfə gəlinlik paltarında ayaq açmalıydın, rəhmətlik qaynatan Əvəz kişidən və Allah canına sağlığı versin, qaynanan Səkinə xaladan xeyir-dua alıb, xələt-barat alıb toy-büsatla keçməliydin", - deyərək acı təəssüf hissələrini də gizlədə bilmədim. Elə buradaca - bu evin içərisində də onların qoşa şəklini fotoaparata yaddaşına köçürtdüm.

*Mən aşiq, dad eyləmə,
Qohumam, yad eyləmə.
Bir saralmış kəvşənəm,
Böyrümnən od eyləmə.*

Minarə nənənin söylədiyi bu bayatı da elə bil bu acınacaqlı vəziyyətimizə rəğmən deyilmişdi. Saralmış-otu qurumuş kövşənin böyründən azacıq bir od qoymaq kifayətdir ki, yansın, külə çevrilsin və tüstüsü də göz yaşardıb, ələmi ağlatsın. Biz saralmış kövşən təmsalında, bu acınacaqlı mənzərə isə bizi odsuz-ocaqsız yandırır tüstümüzü başımızdan çıxardan od səciyyəsində idi.

Bizimlə bir yerdə Bakıdan doğma od-ocağı ziyarət etməyə gəlmiş Cocuq Mərcanlı kəndi üzrə ərazi nümayəndəsinin keçmiş müavini Məhəmməd Misirovun da evlərinin xarabalığına gedib ürək ağrısı ilə tamaşa etdik. Demək olar ki, heç ev olmayıb elə bil burada. Azacıq daş topası kimi nə isə gözə dəyməseydi, deyərdin ki, bura heç yurd yeri, ev-şik yeri olmayıb. O dərəcədə silinib-süpürülmüşdü evinin yeri. Bu yerdə əslən Araz Maşanlı kəndindən olan Nubar xanım mənə müraciət: - Şakir müəllim, indi gör bizim kəndlərimiz, bizim ata-baba evlərimizin yeri nə vəziyyətə salınıb eyy, -deyib ah çəkdi. Amma Məhəmməd Misirovun evinin yanında beton plitələrdən tikdirdiyi hamamı qalırdı. Onu da nə sökməyə, nə də uçurub-dağıtmağa gücləri çatmadığından, yerində tər-pənməz qalmışdı. Burda da Məhəmməd müəllimin şəklini fotoaparata yaddaşına köçürdüm. Yaşının bu ixtiyar vədəsində onun qəlbindən necə qara qanlar axdı, onu da bir özü bildi, bir Allahı...

Nəsillər dəyişir, köhnə nəslin yerini yeni nəsil tutur. Maraqlandı ki, Cocuq Mərcanlıdan ən yaşlı sakinin yaşı neçə olar? Cavab aldım ki, 1919-cu il təvəllüdü Növrəstə Qara qızı Abbasovadır ki, Biləsuvardakı məcburi köçkün qəsəbəsində yaşayır. Bu yaşlı adamları qorumaq, vaxtında ikən kəndə götürmək və gənc nəsəl onun vasitəsi ilə kəndin coğrafi mənzərəsini tanıtməyin vacibliyindən söz açdım...

Bizim yol bələdçimiz olan Qarabağ müharibəsi veteranı Oqtay Həziyevin məşinə oturub yenidən onlara gəldik. Hələlik Cocuq Mərcanlı

kəndinin yeganə sakininin evinə. Qeyd edim ki, 16 noyabr 2016-cı ildə QMƏVŞAİB tərəfindən Oqtaya "Vətən naminə" medalı da verilmişdir. Oqtaygildə süfrə başına keçməmişdə öncə ixtiyaryaşlı anası Minarə Hakiyevanın yanını kəsdirib durdum ki, bəs, ay nənə, bildiklərinəndən-əşitdiklərinəndən bir az danışıq.

*Arazın üstüncən gəl,
Altı qum, üstüncə gəl.
O gəlməyən oğulları
götür, oğul,
Arazın üstüncən gəl.*

Yəqin bu bayatı vasitəsilə nənəmiz qaçqınlıq-köçkünlük vaxtı ermənilərdən canını qurtarmaq üçün özünü Arazı vuran və Arazın suyunda qərq olanlarımıza yaslama deyirdi, Arazın altınca gedənləri-məhv olanları nəzərdə tuturdu, Arazın üstüncə gələ bilməyin salamatçılıq olmağını demək istəyirdi. Ya da ki, Arazın altınca - alt tərəfincə, cənub tərəfincə - İran tayınca yox, Arazın üstüncə - üst tərəfilə - Cocuq Mərcanlı tərəfə gəlmələrini arzulayırdı, bununla həmkəndlilərinin də bizə qoşulub doğma kəndlərinə qayıtmaq arzusunun demək istəyirdi ki, ata-baba yurdu-muzu kimsəsiz qoymayaq... Nə bilim ey, adamın ağına min cür dürlü fikirlər gəlirdi bu yanıqlı səs-sədanın təsirində... Bir bayatı da söylədi Minarə nənə:

*Mən aşiq, o taya,
O xırmana, o taya.
Əl ver təmənəşək,
Məni də çək o taya.*

Bu bayatı bir vaxtlar o taya - Cənubi Azərbaycandakı soydaşlarımıza əlimizin çatmadığı vaxtların əhvalını əks etdirirdi. "Əl ver təmənəşək" misrasında "təmənəşək" ifadəsi köməkçək mənasına gəlirdi. "Təmən" sözü farsca "damən"- "ətək" ifadəsinin dilimizə uyğunlaşdırılmış variantıdır. "Damənəşək" (təmənəşək) - hərfi mənaca "ətəkçək" - yəni bir-birimizin ətəyindən tutaq, köməkləşib özümüzü bir tərəfə çıxardaqlı anlamına gəlir. "Əl mənim, ətək sən" məsələmizdəki kimi, əl vermək, ətəkdən yapışmaq yığılanı yığılmağa qoymamaq, dikəlmək, ayaq üstə saxlamaq deməkdir.

Ümumiyyətlə isə bayatıdan çıxan məzmun təkcə "o taya çəkilmək" kimi hərfi anlamda yox, adamı çətinlikdən xilas edib bir taya-bir tərəfə çıxartmaq kimi anlaşılmalıdır. Yəni hər hansı bir çətin durumda "əl ver təmənəşək" deyərək kömək istənilir bu bayatıda.

Cəbrayıl torpağının ziyarətəgahlar beşiyi olduğunu bildiyimdən, sözarası Minarə nənədən burada ətraf ərazilərdə ocaqların-pirlərin olmasını soruşdum. Dedi ki, Seyid Rza ocağı deyilən piri var, ora bu saat gedib-gəlməyin çətin olduğunu dedi. Çünki ermənilər adamı hədəfə ala bilər.

Aşiq Lələnin adı ilə bağlı olan Lələtəpəsi Cocuq Mərcanlının başının üstündə olduğundan, söhbəti bu mövzuya çəkmək istəyilə soruşdum ki, Aşiq Lələnin Arıq Alı adlı qardaşının olduğunu söyləyirlər, düzdürmü? Cavab verdi ki, yox, Qazaxlar kəndinin qəbiristanlığının alt tərəfində Arqalı piri olub. Dağıdılıb, indi qalmır, sadəcə adı qalıb. O özü ayrı bir ocaqdı, Lələ ocağına aidiyyəti yoxdu.

Sonra da əlavə etdi ki, həmin Arqalı pirlərinin altınca İrana yol gedir. Araz çayı qalırımış o yolun (yəni tunelin) üstündə. Başqa sözlə, o gizli yeraltı yol Araz çayının altından keçib gedirmiş İran tərəfə.

Söhbəti bir daha Lələ təpəsinə bağlamaq üçün məşhur Lələ bayatından bir-iki misra dedim. Minarə nənə tez sözümlərin üstünü götürüb,

bayatını belə söylədi:

*Lələyəm, başdan mən,
Yemərəm hər bişən aşdan mən.
Nə atam var, nə anam,
Yaranmışam quru daşdan mən.*

Oxucularımıza bu yerdə bir əlavə informasiya da verim ki, Osetin xalqının bir "Nart" adlı eposu var. Həmin eposun qəhrəmanı olan Sosruko (Soslən) da daşdan doğulub. Əlbəttə, bu, başqa bir tədqiqatın mövzusu olub, xalqlar arasındakı ədəbi-mədəni əlaqələrin bərpası baxımından maraqlıdır.

Həə, nənəmizin dili açıldı, nə açıldı. Başladı Lələ haqqında danışmağa ki, Lələ üç qardaş olub. Onların biri İran taydadı, biri bilmirəm hanki ölkədədir. Üçü də sonsuz olub. Bir şüş daşı bölüyüb, bir yüyrük qayırlar. Qoyurlar yüyürüyə, yırğalayrlar. Allahdan uşağa can gəlir. İndi bu Lələ təpəsi həmin Lələnin özüdür, ora ocaxdı, pirdi. Lələ təpəsinin ucu şüş (şiş) idi. Onun şüş yerində işıx yanırı. Ora pak adam gəlməliydi. İndi ora ermənilər getdi, ocax mundarlandı, işıq da söndü. O işıq çərşənbədən çərşənbəyə öz-özünə yanırı. Lələ təpəsinin aşağısında bulaq var imiş. Bir natəmiz adam gəlib bulağa çatıb, onda yuyunub, bulaq murdarlanıb, ondan sonra işıq da söndü.

Minarə nənə o bulağı gördüyünü də dedi. Bildirdi ki, bu Lələ təpə ocağının suyu da (bulağı da), çırağı da var idi. Sonra sözüünə davam edib dedi ki, o Lələ təpəsi əvvəllər ucu şüş təpə idi. Təpənin başında üç ağac var idi, qurumuşdu. O ağacların bəndən öz-özünə ocax-çıraq yanırı. İndi də Lələ təpəsi bizim üçün ocax kimidi, müqəddəsdə.

Burada bir haşiyə çıxmaq istərdim. Minarə nənə dedi ki, Lələ təpəsi pirlərin suyu da, çırağı da var idi. Bu məqamda su və od birliyi bir müstəvidə birləşib bütövlük təşkil edir. Bu, həm də su və od müqəddəsliyini əks etdirir. Lələ təpəsinin əvvəllər mövcud olan şüş hissəsi ağacdən imiş. Bu da ağacın türk mifologiyasında yaradılış, həyat ünsürü kimi müqəddəsliyinə göstərir. Daş (torpaq) da müqəddəsdir.

Belə ki, Lələ təpəsinin coğrafi landşaftı torpaqdan ibarətdir. Deməli, Lələ təpəsi torpaqandır, pirlin-ocağın təpədə yerləşməsi isə yüksəkliyi bildirir. Yaradılış ünsüründən biri olan hava ünsürü isə pirlin yüksəklikdə - təpədə qərar tutması ilə müəyyənənir. Deməli, Lələ təpəsi ocağında bulaq (su), çıraq (od), torpaq (təpənin torpaqdan olması) və hava (təpənin yüksəkliyi - açıq havaya, göylərə doğru boy verməsi təmsalında) adlı 4 yaradılış stixiyası birlikdə iştirak edir. Ağac isə həyatı işarə edir, üçlü dünya modelini işarələyir. Bu da bir sirdir, möcüzədir ki, ayrıca araşdırma tələb edir.

Lələ təpəsi özü də bir möcüzədir. Bəzən televiziya da adı yanlış olaraq Lələ təpəsi kimi səsləndirilən Lələ təpəsi!. Aşıqlarımızın sələfi Dirili Qurbani, qadın aşıqlarımızın sələfi Aşiq Pəri Maralyanlı, daşdan yarandığı fərz edilən əfsanəvi Aşiq Lələ - ecazkar Cəbrayıl torpağının qonundan pərvəriş tapıblar. Aşıqlıq sənəti özü də bir möcüzədir, müqəddəs sənətdir. Aşiq olan yerdə şadlıq, çalçağır olar. Arzu edirəm ki, Lələ təpəsi - Cəbrayıl açılan müqəddəs qapı olub, üzümüzə taybatay açılınsın, digər ərazilərimiz də işğaldan azad olunsun, Cəbrayılı çalçağır günlərimizə qayıdaq!

Şakir ALBALIYEV
"Xudafərin" 28.12.2016.